

VEILEDNINGSNOTAT FOR VERDENSARV: MILJØKONSEKVENSTREDNING

18. november 2013

Den engelske originalteksten er forsøkt tilpasset alminnelig norsk begrepsbruk i plansammenheng. Originalteksten er referansedokumenter for verdensarvkomiteén når den vurderer om et land eller et sted forvalter sin verdensarv på en tilstrekkelig måte. Ved uklarhet eller diskusjon om meningsinnhold, vennligst konferer originalteksten;

https://cmsdata.iucn.org/downloads/iucn_advice_note_environmental_assessment_18_11_13_iucn_template.pdf

Meningen med dette veiledningsnotatet er å gi statsparter og andre interessenter veiledning om integrering av verdensarv naturarv i miljøutredninger. Notatet gir et sett **miljøkonsekvensutredningsprinsipper for verdensarv (Boks 2)** som kan benyttes for alle typer miljøutredninger, en **liste med sentrale spørsmål som kan stilles vedrørende verdensarv mens utredningen pågår (Vedlegg 1)** samt en **trinnvis veiledning (Vedlegg 2)**.

Hva er naturverdensarvområder?

Naturverdensarv er internasjonalt anerkjente områder under Verdensarvkonvensjonen som er innskrevet på Verdensarvlisten. De rangerer blant verdens viktigste naturområder. Verdensarvkonvensjonen, ratifisert av 193 stater, gir et unikt rammeverk for å sikre vern av disse eksepsjonelle stedene som er anerkjent for å ha fremragende universell verdi for menneskeheten.

Blant områdene finner vi mange allment kjente navn i naturvernsammenheng. Serengeti, Galapagos, Grand Canyon og Great Barrier Reef, samt flere av de siste fristedene for truede arter som for eksempel fjellgorilla, panda og orangutanger. Det finnes mer enn 200 verdensarvområder med natur som samlet dekker over 260 millioner hektar, noe som er mindre enn 1 % av jordens overflate og over 10 % av planetens verneområder (i ha).

De representerer en forpliktelse overfor fremtidige generasjoner som det internasjonale samfunnet har en plikt til å støtte. Som det gis uttrykk for i av Verdensarvkonvensjonens artikkel 6(1) "... slik kultur- og naturarv utgjør en verdens kultur- og naturarv som det internasjonale samfunn som helhet er forpliktet til å samarbeide om å verne."¹ Mange av disse unike stedene står imidlertid i økende grad ovenfor trusler som gruvedrift, svære infrastrukturprosjekter, kryptskyting, ulovlig tømmerhogst, oppdyrking og klimaendring. Av de 222 verdensarvområdene med natur, er nesten 8 % på listen over verdensarv i fare, 25 % er har alvorlige bevaringsutfordringer, og statusen til mange av områdene er for tiden ukjent.

For mere informasjon, vennligst kontakt:
World Heritage Programme
IUCN (VERDENS NATURVERNUNION)
Rue Mauverney 28
1196 Gland
Switzerland
Tel: +41 22 999 0000
Fax: +41 22 999 0002
whconservation@iucn.org
www.iucn.org/worldheritage

¹Se Verdensarvkonvensjonen: <http://whc.unesco.org/en/convention/>

1 Miljøkonsekvensutredning – en oversikt

Miljøkonsekvensutredninger er ment å identifisere, evaluere, unngå og avbøte potensielle virkninger på miljø og samfunn av foreslåtte utviklings- og utbyggingsprosjekter før beslutning om finansiering eller gjennomføring. Miljøkonsekvensutredninger er også ment å utrede alternativer til foreslåtte utviklingsprosjekter, inkludert 0-alternativet, med formål å kunne anbefale det minst miljøskadelige, og mest bærekraftige, alternativet for beslutningstakere.

Det er viktig å fremheve at det svært ofte er mulig å finne økonomisk gjennomførbare og realistiske alternativer til miljøskadelig utviklings- og utbyggingstiltak dersom det gjøres detaljerte vurderinger og evalueringer av alternativer. Av den grunn er det viktig å trekke inn eksperter med kunnskap om verdensarv, verneområder og biologisk mangfold tidlig i miljøkonsekvensutredningsprosessen, slik at de kan samarbeide med planleggere og ingeniører for å finne løsninger.

Fordeler med miljøkonsekvensutredninger:

- At miljømessige og sosiale spørsmål vurderes og drøftes på et tidlig stadium i prosessen med planlegging og utforming prosjekter;
- Større visshet om den fremtidige utviklingen både for lokalsamfunn og for utviklere, samt større muligheter for lokalsamfunn til å delta i råd- og beslutningsprosesser; og
- Evne til å oppnå bedre miljømessige og sosiale resultater og til å ta opp problemer med kumulative virkninger på landskapet.

2.1 Forskjellige typer miljøkonsekvensutredninger

Det finnes to hovedtyper miljøkonsekvensutredninger

1. **Strategiske miljøkonsekvensutredninger (SKU)**, som gjelder politikk, planer og programmer (dvs komplekse eller meget store prosjekter) – har som fordel at påvirkninger på landskaps- eller regionnivå utredes før det tas beslutninger om individuelle prosjekter. De kan også hjelpe til å identifisere økonomisk gjennomførbare alternativer, for eksempel alternative veitraseer for å unngå konflikt med et verdensarvsted; og
2. **Miljø- og samfunnsrelaterte konsekvensutredninger (MSKU)**, som gjelder enkeltstående prosjekter. Siden disse vanligvis dreier seg om enkeltstående prosjekter, er de ofte dårlig egnet til utredning av kumulativ/samlet virkning av flere prosjekter (eksisterende og planlagte) på landskapsnivå eller til å identifisere 'strategiske' alternativer.

I tillegg til SKU og MSKU, finnes det flere andre miljøutredningsverktøy med forskjellige navn og forskjellige juridiske krav. Alle disse utredningsverktøyene er stort sett lik SKUer eller MSKUer i mål og omfang. Gjennom dette veiledningsnotatet er SKUer, MSKUer og andre former for miljø-utredninger kollektivt omtalt som *Miljøkonsekvensutredninger*.

Figur 1 viser forholdet mellom SKU og MSKU. Utredningsnivåer som er mere strategisk, slik som SKUer, bør gi informasjon til påfølgende utredninger, slik som MSKUer. For eksempel, en SKU for et regionalt eller nasjonalt veinett kan støtte utarbeidelsen av MSKUer for individuelle veier ved at de identifiserer foretrukne veialternativer og innhenter nyttig kunnskap. En SKU vil imidlertid ikke fjerne behovet for å utføre MSKUer for de individuelle veiene. Snarere vil den gi beslutningstakere en strategisk oversikt over økonomisk gjennomførbare veialternativer og de ulike påvirkninger de har miljø- og samfunnmessig.

2.2 Miljøkonsekvensutredninger og arealplanlegging

Miljøkonsekvensutredninger er en nødvendig del av systemer for arealplanlegging. Disse systemene er under rask utvikling globalt, men noen ganger viser de særtrekk som kompliserer effektiv integrering av naturverdensarv i miljøkonsekvensutredninger og beslutningsprosesser.

For eksempel har mange systemer for arealplanlegging begrensede ressurser og for få medarbeidere. Det finnes kommunikasjonsbarrierer på tvers av statlige organer (f.eks. mellom organet ansvarlig bergverk og organer som er ansvarlig for verdensarvområdet). Prosesser for utdeling av utviklingstillatelser kan være uklare, konsultasjonsprosesser vis-a-vis interessenter kan være begrenset eller fraværende, og det er ofte mangel på tilgjengelig informasjon om verdensarvprosedyrer (f.eks. krav om å informere Verdensarvkomitéen om foreslått utvikling som påvirker eller sannsynligvis vil påvirke verdensarvområder).

Som et første skritt mot effektiv vurdering og integrering av disse områdene i miljøkonsekvensutredninger bør alle naturverdensarvområder registreres og identifiseres i informasjonssystemer for arealplanlegging, sammen med tilhørende verneforskrifter. Mens dette veiledningsnotatet er ment å gi generelle råd om noen av punktene ovenfor, dekker den ikke integrering av verdensarvområder innenfor bredere systemer for arealplanlegging.

	Type utviklingsforslag	Eksempler	Bør SKU eller MSKU brukes?	Fordeler/ ulemper
Mer strategisk til mindre strategisk	POLITIKK, PLANER, PROGRAMER (dvs. komplekse prosjekter)	Store infrastrukturprosjekter som veinettverk og store demninger, storskala kommersiell utvikling av jordbruk, landskaps-, bergverks- og energiprojekter (f.eks. vindpark) i stor skala	STRATEGISK MILJØ-KONSEKVENSENTREDNING (inkluderer vurdering av sosial påvirkning)	Vurdering av kumulativ påvirkning på landskapsnivå og identifisering av strategiske alternativer på høyt nivå for foreslåtte utviklingsplaner. Begrenset erfaring i utføring av SKU.
	ENKELTSTÅENDE PROSJEKTER	Adskilte prosjekter som kanskje har vært vurdert tidligere og blitt valgt gjennom en SKU prosedyre (f.eks. veier, demninger, osv.).	MILJØ- OG SAMFUNNS-RELATERT KONSEKVENSENTREDNING	Egnet for enkeltprosjekter. Kan vanligvis ikke utrede kumulative påvirkninger av komplekse prosjekter på landskapsnivå. Kan vurdere alternative prosjektutførelser, men ikke strategiske alternativer.

Figur 1: Forholdet mellom utredningsnivåer som er mer strategisk, slik som Strategiske miljøkonsekvensutredninger (SKU), og utredningsnivåer for enkeltprosjekter, slik som Miljø- og samfunnsrelaterte konsekvensutredninger (MSKU)

3 Miljøkonsekvensutredninger og naturverdensarvområder

En miljøkonsekvensutredning av et tiltak som påvirker, eller som har potensial til å påvirke, et naturverdensarvområde, er ment å sikre at forslaget sannsynlige virkning på områdets fremragende universelle verdi (FUV) er fullstendig vurdert i beslutninger om arealbruk planlegging. Dette med formål å bevare de eksepsjonelle stedene for fremtidige generasjoner. Utredningen bør også vurdere stedets koblinger til det omgivende landskapet siden naturverdensarvområder ikke kan ses isolert fra økosystemet som de er en del av.

Fremragende universell verdi (FUV) er grunnlaget for områdets oppføring på Verdensarvlisten og er definert i *Operational Guidelines*² som "... en natur- eller kulturell verdi som er så eksepsjonell at den er grenseoverskridende og har betydning både for nåværende og fremtidige generasjoner av hele menneskeheten".

FUV består av tre komponenter; verdier, integritet og vern/forvaltning. Disse oppsummeres på neste side, og er illustrert i Figur 2. Det er lagt frem i sin helhet i *Operational Guidelines*. Legg merke til at et områdes FUV beskrives i *Uttalelse om fremragende universell verdi*. Denne kan leses på UNESCOs Verdensarvsenters webside³ under presentasjonen av hvert verdensarvområde.

1. **Verdier:** Det foreligger fire kriterier som representerer aktuelle naturverdier i verdensarvområder. Disse er; ekstraordinære naturfenomener og eksepsjonell naturskjønnhet (kriterium vii), prosesser i jordhistorien (kriterium viii), økosystemer (kriterium ix) og truede arter og deres habitater (kriterium x). Legg merke til at kulturarvsteder er erkjent under kriteriene (i)-(vi) og at blandede områder inkluderer både kultur- og naturkriterier. Se Boks 1 for en fullstendig formulering av naturkriteriene.

2. **Integritet:** Integritet er et mål på 'helhet' og krever vurdering av i hvilken utstrekning området; i) har med alle elementene som er nødvendig for å uttrykke dets verdier; ii) er tilstrekkelig stort til å sikre den fullstendige representasjonen av trekk og prosesser som gir dets betydning; og iii) er upåvirket av utviklingen og/eller av vannskjøtsel.

3. **Vern og forvaltning:** Vern og forvaltning er ment å sikre at områdets verdier og integritetsforhold er opprettholdt fra det tidspunkt da innskriving fant sted, og at disse forbedres i fremtiden. Nøkkelelementene for vern og forvaltning er i) langsiktig juridisk, institusjonelt og/eller tradisjonelt vern; ii) avmerket og tilpasset avgrensning; iii) buffersoner og/eller mer utstrakt vern mot trusler utenfor dets grenser, og iv) underlagt effektive forvaltningssystemer.

Boks 1: De fire kriteriene for naturverdensarvområder

vii) å inneholde enestående naturfenomener eller områder med eksepsjonelt vakker natur og estetisk betydning;

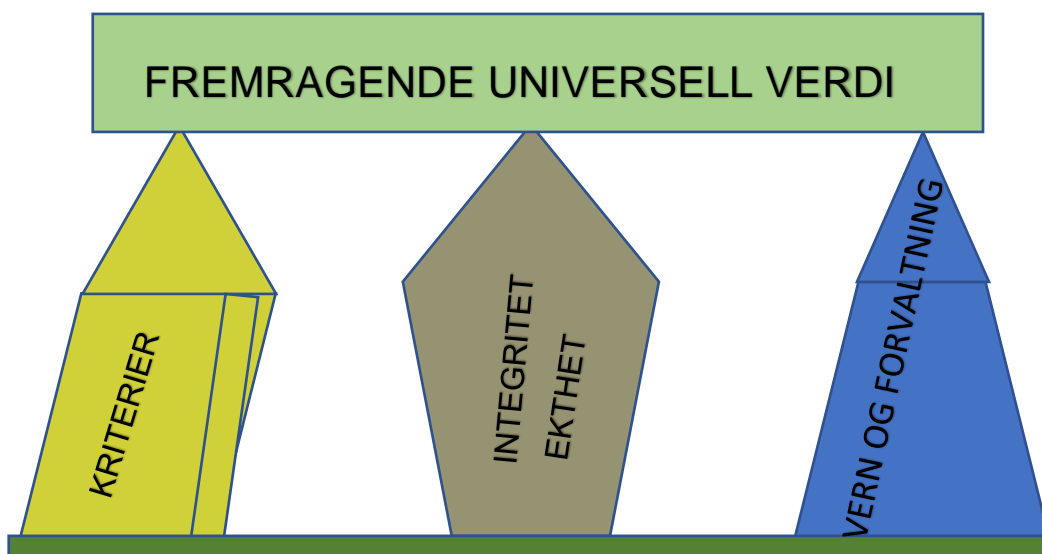
(viii) å være fremragende eksempler som representerer viktige faser i jordens historie, slik som evolusjon, betydelige pågående geologiske prosesser i utviklingen av landformer, eller viktige geomorfologiske eller fysiografiske særtrekk;

(ix) å være fremragende eksempler som representerer pågående økologiske og biologiske prosesser som er viktige for utviklingen av økosystemer, plante- og dyresamfunn i innlandet, på kysten, i ferskvann eller i saltvann;

(x) å inneholde de viktigste og betydeligste naturhabitater for in-situ vern av biologisk mangfold, blant annet de som inneholder truede arter av Fremragende Universell Verdi med hensyn til vitenskap eller vern.

² Se Operational Guidelines to the World Heritage Convention: <http://whc.unesco.org/en/guidelines/>

³ Uttalelser om Fremragende Universell Verdi kan finnes på UNESCOs Verdensarvsentrets webside <http://whc.unesco.org/en/list/>

Figur 2: De tre søylene som bærer verdensarvområdets Fremragende Universelle Verdi: kriterier/verdier, integritet (ekthet for kultursteder), samt vern og forvaltning

4 IUCNs holdning til miljøkonsekvensutredninger når det gjelder forslag som påvirker naturverdensarvområder

IUCNs⁴ holdning er at infrastruktur- og andre utbyggingstiltak, og/eller konsesjoner, som gis innenfor eller utenfor grensene til et naturverdensarvområde, bør vurderes med hensyn til om de er forenlig med det langsiktige målet å bevare områdets fremragende universelle verdi for fremtidige generasjoner. Tiltak som ikke er forenlig med dette målet bør ikke tillates innenfor disse områdene. Legg merke til at det er lite sannsynlig at større infrastrukturtiltak og annen storskala utbyggingsforslag vil være forenlig med bevaring av et naturverdensarvområde, og at alternativer derfor bør søkes.

Med hensyn til råvarer er IUCNs holdning at leting etter mineraler og olje/gass, samt prosjekter for å utvinne disse (inkludert assosiert infrastruktur og aktiviteter) er uforenlig med det langsiktige målet å bevare naturverdensarvområder for fremtidige generasjoner. Slik aktivitet bør ikke tillates innenfor disse områdene. Leting etter, og utnyttelse av,

mineraler og olje/gass utenfor naturverdensarvområder kan også ha alvorlig negativ påvirkning på områdets Fremragende Universelle Verdi og bør systematisk underkastes en miljøkonsekvensutredning. For mer informasjon se *IUCN World Heritage Advice Note on Mining and Oil/Gas Projects*⁵.

I eksepsjonelle tilfeller der prosjekter som påvirker et naturverdensarvområde er under vurdering, bør disse gis en omhyggelig miljøkonsekvensutredning i overensstemmelse med de åtte *Prinsippene for Verdensarvkonsekvensutredning* i Boks 2. (*med eksepsjonell menes det at slike prosjekter normalt aldri lanseres eller vurderes*). I særdeleshet bør rimelige alternativer til prosjektet identifiseres og utredes med målet å anbefale beslutningstakere det mest bærbare alternativet, inkludert i noen tilfeller 0-alternativet.

⁴ IUCN er verdens eldste og største globale miljønettverk – en demokratisk medlemsunion med mer enn 1,000 regjerings- og NGO medlemsorganisasjoner, og nesten 11,000 frivillige forskere fra mer enn 160 land.

⁵http://iucn.org/about/work/programmes/wcpa_worldheritage/resources/policies/

Boks 2: Prinsippene for verdensarvkonsekvensutredning

Prinsipp 1: Alle forslag som kan ha en negativ innvirkning på et naturverdensarvområde må undergå en omhyggelig miljøkonsekvensutredning tidlig i beslutningstakingsprosessen, uansett om de er lokalisert innenfor eller utenfor områdets grenser.

Denne utredningen bør finne sted så tidlig som mulig for å gi beslutningstakere kunnskap i rett tid og på en effektiv måte. Utredninger som finner sted sent i beslutningstakingsprosessen eller etter en beslutning er tatt kan ikke informere beslutningstakere i tilstrekkelig grad.

Prinsipp 2: Ekspertene med kunnskap om verdensarv, verneområder og biologisk mangfold må være nært involvert i utredningsprosessen for å identifisere temaene som vil måtte vurderes.

Disse ekspertene kan også samarbeide med planleggere og ingeniører for å finne alternativer til forslag som kan få en negativ innvirkning på et Verdensarvområdes Fremragende Universelle Verdi.

Prinsipp 3: De sannsynlige miljø- og samfunnsmessige virkningene av planer og tiltak på områdets fremragende universelle verdi (FUV) må utredes. Utredningen må omfatte direkte, indirekte og kumulative effekter.

Utredningen bør se på områdets verdier, integritet, og vern og forvaltning (FUV), så vel som områdets tilknytning til landskapet omkring, og bør baseres på adekvat informasjon og data.

Prinsipp 4: Rimelige/fornuftige alternativer til forslaget må påvises og utredes med mål om å anbefale det mest bærekraftige alternativet for beslutningstakerne.

Beslutningstakere bør få klar informasjon om de forskjellige alternativene. Alternativene som er minst skadelig i forhold til områdets fremragende universelle verdi (FUV) bør fremheves. I noen tilfeller vil dette være "0-alternativet". Det er viktig å fremheve at det svært ofte kan finnes økonomisk gjennomførbare og mulige alternativer til utviklingsforslag som kan være skadelige for den fremragende universelle verdien av et verdensarvområde. En detaljert og tidlig vurdering av alternativer kan også være til hjelp for å sikre at ressurser ikke kastes bort på utarbeidelse av forslag som er uforenlig med verdensarvstatus (for eksempel utvinningsprosjekter).

Prinsipp 5: Avbøtende tiltak bør avklares i en bestemt rekkefølge der det først kreves at potensielle negative påvirkninger unngås og dernest at det anvendes avbøtende tiltak for å redusere uunngåelige restpåvirkninger.

Miljøkonsekvensutredningen bør skissere hvordan eventuelle negative, mindre restpåvirkninger på den fremragende universelle verdien som ikke kan unngås, blir avbøtt og overvåket gjennom en finansiert miljøforvaltningsplan. Videre bør utredningen vise hvordan de avbøtende tiltakene vil bli gjennomført, hvem som vil gjennomføre innenfor hvilken tidsramme, og hvilke ressurser som er sikret for gjennomføringen.

Prinsipp 6: Miljøkonsekvensutredningen må inneholde et særskilt kapittel om påvirkninger på verdensarven.

Kapitlet bør gi et klart budskap til beslutningstakere om hvilke potensielle virkninger forslaget vil ha på områdets fremragende universelle verdi. Konklusjonene bør tas med i hovedsammendraget.

Prinsipp 7: Utredningen må offentligjøres og gjennomgå grundig offentlig høring i forskjellige faser.

Konsultasjon bør finne sted når omfanget bestemmes, når utkastet til miljøkonsekvensutredningen skrives og når overvåkningsrapporten skrives. Alle relevante interessenter bør bli involvert, blant annet lokalsamfunn, urbefolkning, vitenskapsfolk, relevante statlige etater og ikke-statlige organisasjoner. Høringsinnspill bør fullt ut reflekteres og dokumenteres i utredningen.

Prinsipp 8: En miljøforvaltningsplan må foreslåes, gjennomføres og bli uavhengig gransket.

Planen bør i detalj gjøre rede for drifts-, overvåknings- og restaureringsforhold i forhold til områdets fremragende universelle verdi. Utbygger må fra første stund sette av midler for å dekke kostnadene til en uavhengig, regelmessig gransking av gjennomføringen av miljøforvaltningsplanen.

5 Anvendelse av Prinsippene for verdensarvkonsekvensutredning

Prinsippene for Verdensarvkonsekvensutredning i Boks 2 kan anvendes på alle typer miljøkonsekvensutredninger, blant annet Strategiske Miljøkonsekvensutredninger og Miljø- og samfunnsrelaterte konsekvensutredninger. Den trinnvise veiledningen gitt i vedlegg 1 og 2 gir statsparter og eksperter som utfører miljøkonsekvensutredninger hjelp til å anvende prinsippene. IUCN mener at det er usannsynlig at miljøkonsekvensutredninger som ikke tilfredsstillende disse åtte grunnleggende prinsippene vil utgjøre et adekvat grunnlag for beslutningstaking.

6 Verdensarvkomiteén må underrettes om utviklingsplaner som påvirker naturverdensarvområder

Statsparter bør sende inn til Verdensarvkomiteén via UNESCOs Verdensarvsenter (konvensjonens sekretariat) alle utviklingsplaner og/eller konsesjoner som kan tenkes å føre til prosjekter som vil påvirke et verdensarvområdes fremragende universelle verdi. Forslagene bør sendes inn før statsparten har tatt en beslutning om finansiering, tillatelse eller gjennomføring, i tråd med Paragraf 172 i *Operational Guidelines* (se boks 3). Det er viktig å si fra på et tidlig tidspunkt for å skape et effektivt mulighet for tidlig medvirkning, og for å bidra til at ressurser ikke blir kastet bort på utarbeidelse av utviklingsplaner som er uforenlig med det langsiktige vernet av et verdensarvområdet.

Planer om tiltak nevnt i paragraf 172 i 'Operational Guidelines' bør sendes inn sammen med dokumentasjon som er tilgjengelig når innsendingen finner sted, f.eks. prosjektforslag, mandat for miljøkonsekvensutredningen, omfangsrapporten og utkast til miljøkonsekvensutredningsrapport.

Boks 3: Paragraf 172 i 'Operational Guidelines'

"Verdensarvkomiteen oppfordrer statspartene til konvensjonen om å informere komiteen, gjennom sekretariatet, dersom de har til hensikt å gjennomføre eller tillate, større restaureringsarbeid eller nye byggeprosjekt som kan få konsekvenser for områdets fremragende universelle verdi. Komiteen bør varsles så snart som mulig (for eksempel før det blir utarbeidet grunnleggende dokumenter for spesifikke prosjekter) og før det blir tatt beslutninger som det vil være vanskelig å reversere, slik at komiteen kan medvirke til å finne hensiktsmessige løsninger som sikrer at områdets fremragende universelle verdi blir bevart i sin helhet.."

7 IUCNs prosess for evaluering av miljøkonsekvensutredninger

I egenskap av å være Verdensarvkomiteéns vitenskapelige rådgivende organ for natur, evaluerer IUCN nye naturarvnominasjoner, overvåker vernestatus av eksisterende områder og støtter kompetansebygging⁷. Som en del av overvåkningsrollen evaluerer IUCN også miljøkonsekvensutredninger.

Evalueringsprosessen for miljøkonsekvensutredninger er som følger:

- Statsparten sender inn mandater, omfangsrapporter og utkast til miljøkonsekvensutredningsrapporter til UNESCOs Verdensarvsenter (ifølge Paragraf 172 i 'Operational Guidelines'). Disse dokumentene oversendes deretter til IUCN for faglig gjennomgang.
- I løpet av denne gjennomgangen vurderer IUCN om miljøkonsekvensutredningsprosessen tilfredsstillende de åtte *Prinsippene for verdensarvkonsekvensutredning* skissert i boks 2 (avhengig av hvilken fase utredningen har nådd frem til). I tillegg innhentes råd fra IUCNs nettverk av eksperter. Blant disse er medlemmene i kommisjonen for verneområder, kommisjonen for artenes overlevelse, IUCN regionale Focal Points for verdensarv og andre kvalifiserte eksperter.
- Når gjennomgangen er fullført, gir IUCN kortfattede tekniske kommentarer til statspartene for å begrunne de beslutningene som er tatt under prosessen. IUCNs gjennomgang er også inkorporert i rapporter om bevaringstilstand, som er IUCNs og UNESCO Verdensarvsenter sitt råd til Verdensarvkomiteén.
- Merk at utkastet til miljøkonsekvensutredningsrapporter må ha med et særskilt kapittel om sannsynlige virkninger utviklingsplanene kan ha på den fremragende universelle Verdien. Dersom dette kapittel ikke er tatt med kan ikke IUCN evaluere rapporten. I slike tilfeller vil IUCN vurdere at utredningen ikke er adekvat og anbefale at den blir endret for å få med dette kapittel, i tråd med tilrådingen gitt i vedlegg 2, før den sendes inn på nytt til UNESCOs Verdensarvsenter til gjennomgang hos IUCN.

⁶ Kontakter for UNESCO Verdensarvsenteret kan finnes her <http://whc.unesco.org/en/whoswho>

⁷ For mere informasjon om IUCNs Verdensarvarbeid vennligst se <http://www.iucn.org/worldheritage>

7.1 Bestilling av en uavhengig gjennomgang av en miljøkonsekvensutredning

Uavhengige evalueringer av miljøkonsekvensutredninger kan bestilles gjennom IUCNs nettverk av

miljøeksperter, og andre egnede og akkrediterte uavhengige rådgivere. IUCN anbefaler statsparter å gjennomføre uavhengige gjennomganger av utviklingsprosjekter som muligens kan påvirke verdensarvområder. Dette kan være særlig verdifullt der miljøkonsekvensutredninger er blitt utført av utbygger. Dette for å sikre at det blir gjort en uavhengig kvalitetsgjennomgang av utredningen.

Dersom statsparter ønsker å bestille en uavhengig gjennomgang av en miljøkonsekvensutredning kan IUCN muligens legge dette til rette ved å anbefale

konsulenter eller rådgivere som statsparten kan bestille (vennligst skriv til whconservation@iucn.org). Statsparter er imidlertid informert om at resultatene av en slik gjennomgang ikke utgjør IUCNs offisielle holdning, men er den aktuelle ekspertens mening og råd.

* Man kan få tilgang til rapporter om bevaringstilstand her <http://whc.unesco.org/en/soc/>

Vedlegg 1: Sentrale spørsmål som må stilles ved hvert trinn i miljøkonsekvensutredning i forbindelse med naturverdensarv-områder

En miljøkonsekvensutredning av et tiltak som påvirker et naturverdensarvområde skal sikre at forslaget sannsynlige virkninger på områdets fremragende universelle verdi er fullt ut vurdert ved arealplanlegging slik at de eksepsjonelle stedene bevares til glede for fremtidige generasjoner. De åtte spørsmålene nedenfor er ment å hjelpe statsparter og eksperter som er i gang med miljøkonsekvensutredninger i å anvende *Prinsippene for verdensarvkonsekvensutredning*. Trinnvis veiledning finnes i Vedlegg 2.

Er det sannsynlig at foreslått planen/tiltak vil påvirke et verdensarvområde og vil det kreve en miljøkonsekvensutredning (dette inkluderer eventuelle tiltak utenfor områdets grenser)?

Hvilke forhold som har med fremragende universell verdi å gjøre bør utredes og hvem bør delta i utredningen?

Hva er de sannsynlige effekter av forslaget på den fremragende universelle verdien, inkludert verdier, integritet, og vern og forvaltning? Er ytterligere kunnskap påkrevd?

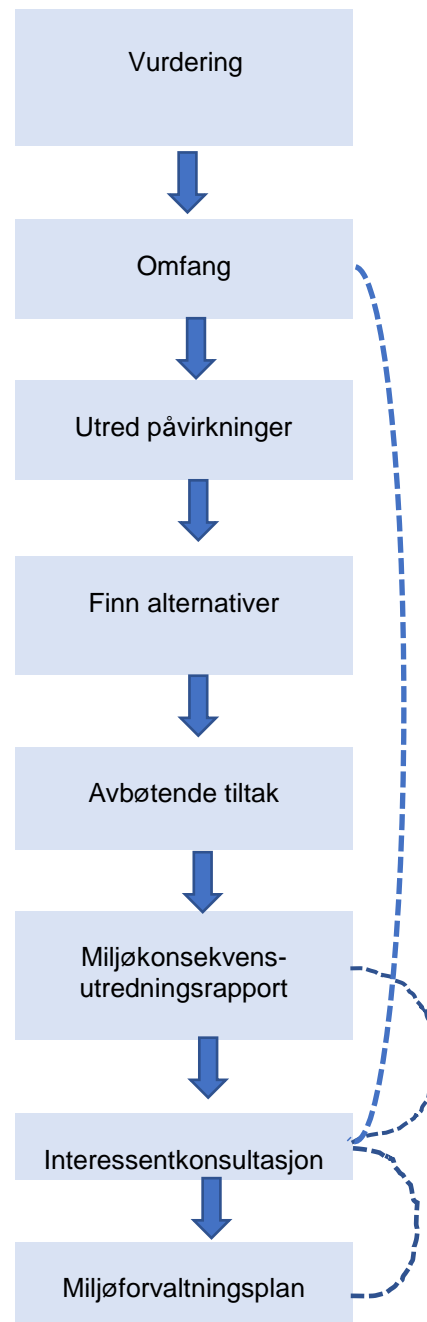
Hva er de minst skadelige og mest bærekraftige alternativer i forhold til den fremragende universelle verdien og kan de gjennomføres (inkludert 0-alternativet)?

Hvordan vil eventuelle avbøtende tiltak gjennomføres, hvem vil gjennomføre dem og innenfor hvilken tidsramme, og hvilke ressurser er sikret til gjennomføringen?

Hvilken informasjon om påvirkninger på verdensarven bør beslutningstakere få, når og i hvilken form?

Hvilke interessenter bør rådspørres og hvordan?

Hvilken type plan bør gjennomføres for å forvalte og overvåke eventuelle restpåvirkninger på den Fremragende Universelle Verdien, av hvem, med hvilken finansiering og når?

Vedlegg 2: Trinnvis veiledning om integrering av naturverdensarvområder i miljøkonsekvensutredninger

Trinnvis veiledning om integrering av naturverdensarvområder i de åtte hovedtrinnene av miljøkonsekvensutredningsprosessen presenteres nedenfor (se vedlegg 1). Veiledningen er ment å hjelpe statsparter, eksperter som er i gang med miljøkonsekvensutredninger, samt andre interessenter i å anvende de åtte *Prinsippene for verdensarvkonsekvensutredning* (se boks 2). Dette bør brukes sammen med en mer detaljert veiledning om konsekvensutredning vedrørende biologisk mangfold, for eksempel *CBDs frivillige retningslinjer for miljøkonsekvensutredning som inkluderer vurdering av biologisk mangfold*⁹ og/eller *Ramsarkonvensjonens håndbok om konsekvensutredning*¹⁰.

Vurdering – Er det sannsynlig at et forslag vil påvirke et verdensarvområde og vil det kreve en miljøkonsekvensutredning (dette inkluderer vurdering av eventuelle tiltak utenfor områdetets grenser)?

1. Alle forslag som kan få en negativ effekt på et naturverdensarvområde vil kreve en tidlig og grundig miljøkonsekvensutredning

Mange land har nasjonale forskrifter om miljøkonsekvensutredning som spesifiserer forskjellige kategorier av prosjekter som krever utredning. Alle planer/tiltak som kan få negativ effekt på et naturverdensarvområde bør, uavhengig av om de er lokalisert innenfor eller utenfor områdegrensen, undergå en omfattende og grundig miljøkonsekvensutredningsprosess tilsvarende en Miljø- og samfunnsrelatert konsekvensutredning (MSKU) eller en Strategisk konsekvensutredning (SKU) før det vurderes om tillatelser og lisenser skal innvilges.

Miljøkonsekvensutredninger bør gjennomføres så tidlig som mulig i beslutningsprosessen for å gi beslutningstakere kunnskap i rett tid. Vurderinger som finner sted sent i beslutningsprosessen, eller etter at en beslutning er tatt, vil ikke informere beslutningstakere i tilstrekkelig grad.

2. Forslåtte prosjekter utenfor grensene til et verdensarvområde bør også utredes

Avhengig av karakter og omfang kan tiltak utenfor grensene til et verdensarvområde få alvorlige negative virkninger på den fremragende universelle verdien. For eksempel kan et foreslått bergverksprosjekt 30 km fra et verdensarvområde, avhengig av terrenget, få betydelig og langsiktig effekt på områdetets hydrologi og også forårsake sekundære effekter slik som demografiske endringer som fører til ikke bærekraftig naturressursbruk (f.eks. ulovlig jakt). Verdensarvområder, på lik linje med andre verneområder, er en integrert del av et større landskapet og kan ikke vurderes uavhengig av bredere økosystemprosesser.

3. Strategiske konsekvensutredninger (SKU) bør utføres systematisk for forslag om storskala eller tverrsektorielle utviklingsprosjekter

IUCN anbefaler sterkt at en SKU utføres i forbindelse med forslag om storskala prosjekter, prosjekter bestående av flere underprosjekter eller prosjekter om arealbruk som fører til store inngrep i landskapet (f.eks. store demninger, veier og kommersielle jordbruksprosjekter i stor skala). Kumulative virkninger av denne type forslag kan få en alvorlig negativ effekt på et verdensarvområdes fremragende universelle verdi og er best vurdert på et så tidlig stadium som mulig gjennom en prosess som er utformet for å vurdere strategiske alternativer på "høyt nivå".

For eksempel vil en enkelt, grundig og omfattende SKU være den beste måten å vurdere flere alternativer for utvikling av et regionalt veinett. Flere prosjektspesifikke MSKU vil ikke gi samme mulighet til å vurdere kumulative effekter av forslagene som en helhet, eller alternative ruter for veinettet. Se Seksjon 2, Figur 1 som viser flere detaljer om forskjeller mellom SKU og MSKU.

⁹ Se <http://www.cbd.int/doc/publications/imp-bio-eia-and-sea.pdf>, CBD Voluntary Guidelines on biodiversity-inclusive environmental impact assessment

¹⁰ Se <http://www.ramsar.org/pdf/lib/hbk4-16.pdf>, Ramsar Handbook 16: Impact Assessment

4. Mineral- og olje/gassprosjekter er uforenlig med Verdensarvstatus

IUCN har en klar holdning om mineralressurser og verneområder som er definert av dets medlemmer (se [IUCN World Heritage Advice Note on Mining and Oil/Gas Projects](#)¹¹). Det er også viktig å merke seg at Verdensarvkomitéen ved en rekke anledninger har uttalt at leting etter og utvinning av mineraler og olje/gass innenfor, eller som påvirker, et verdensarvområde, er uforenlig med dets verdensarvstatus, og har vurdert at slike aktiviteter kan gi grunnlag for innskriving på Listen over Verdensarv i Fare, i samsvar med Paragraf 180 i Konvensjonens *Operational Guidelines*. Komitéens holdning er i tråd med den internasjonale [Holdningsuttalelse om Bergverksdrift og Verneområde avgitt av det Internasjonale Rådet om Bergverksdrift og Metaller \(ICMM\)](#)¹², og holdninger til ledende bedrifter som [Shell](#)¹³ og til internasjonale investeringsselskaper som [JP Morgan](#)¹⁴. Komitéen har ofte brukt holdningene til disse ledende industriselskapene som en norm for sine beslutninger.

Omfang – Hvilke temaer som har med Fremragende Universell Verdi å gjøre bør utredes og hvem bør delta i utredningen?

5. Mange av temaene som bør tas opp i utredningen kan identifiseres ved å lese den områdespesifikke teksten *Uttalelse om Fremragende Universell Verdi*

En Miljøkonsekvensutredning for et foreslått utviklingsprosjekt som påvirker et naturverdensarvområde bør utrede sannsynlige virkninger på områdets Fremragende Universelle Verdi. Dette omfatter verdier, integritet, og vern/forvaltning. Et områdets FUV er spesiell for hvert område og beskrives i dets *Uttalelse om Fremragende Universell Verdi*¹⁵, som inngår i beskrivelsen av området på UNESCO Verdensarvsenters webside¹⁶. IUCNs evaluering av områdets nominasjon kan kanskje også være nyttig. Dokumentet kan leses på samme webside.

6. Sosiale spørsmål må også utredes

Potensielle sosiale spørsmål som vil kunne påvirke et områdes Fremragende Universell Verdi og lokalsamfunn bør også utredes nøye. Disse bør identifiseres i nær konsultasjon med lokalsamfunn.

7. Ekspertter med kunnskap i Verdensarv, vernede områder og biologisk mangfold bør trekkes inn på et tidlig stadium

Det er viktig å trekke inn ekspertter med kunnskap i Verdensarv, vernede områder og biologisk mangfold på et tidlig stadium i utredningsprosessen. Disse ekspertene kan bidra til å identifisere spørsmål som vil måtte utredes og kan også samarbeide med utviklere og ingeniører for å finne løsninger på forslag som kanskje kan ha en negativ effekt på et Verdensarvsområdes Fremragende Universelle Verdi.

8. Konsultasjon bør begynne ved omfangsstadiet og omfangsdokumentet bør være offentlig tilgjengelig

Interessenter bør konsulteres ved omfangsstadiet, siden de kan bidra til å oppdage problemer og stille spørsmål rundt disse og som bør være med i utredningen. Disse interessentene kan blant andre være statlige organer, slik som det som er ansvarlig for Verdensarv og/eller for vernede områder, så vel som ikke-statlige organisasjoner, lokalansvarlig for området, grupper fra lokal-samfunnet, osv. Omfangsdokumentet bør være offentlig tilgjengelig.

9. Prosjektforslag, mandat og Omfangsrapport bør sendes UNESCO Verdensarvsenter så tidlig som mulig

IUCN oppmuntrer sterkt til en tidlig innsending av prosjektforslag, mandat og omfangsrapport siden dette åpner for muligheten til å skape engasjement på et tidlig stadium og at man derved mer effektivt kan bidra til å sikre at

¹¹ http://iucn.org/about/work/programmes/wcpa_worldheritage/resources/policies/

¹² <http://www.icmm.com/our-work/sustainable-development-framework/position-statements>

¹³ <http://www.shell.com/global/environment-society/environment/biodiversity/protected-areas.html>

¹⁴ http://www.jpmorganchase.com/corporate/Corporate-Responsibility/document/JPMC_ESRA_Policy.pdf

¹⁵ *Uttalelsen om Fremragende Universell Verdi* kan finnes på områdesidene på UNESCO Verdensarvsenters webside på følgende adressen <http://whc.unesco.org/en/list/>

¹⁶ <http://whc.unesco.org/en/list>

ressurser ikke blir bortkastet i utarbeidelsen av forslag som er uforenlig med det langsiktige vernet av Verdensarvområdet. Disse dokumentene bør leveres til UNESCO Verdensarvsenter, i tråd med Paragraf 172 i *Operational Guidelines*¹⁷. For mer informasjon om underretting av Verdensarvsenteret, vennligst se Seksjon 6.

Utredning av virkninger – Hvilke er de sannsynlige effekter av forslaget om Fremragende Universell Verdi, når det gjelder verdier, integritet, og vern og forvaltning, og finnes det behov for ytterligere data?

10. Alle sannsynlige effekter på Fremragende Universell Verdi bør utredes, blant andre direkte, indirekte og kumulative effekter

En miljøkonsekvensutredning for et forslag som påvirker et naturverdensarvområde bør utrede dets sannsynlige effekter på Fremragende Universell Verdi, blant andre direkte, indirekte og kumulative effekter. Utredningen bør vurdere effekter på verdier, integritet, og vern og forvaltning, slik det beskrives i områdets *Uttalelse om Fremragende Universell Verdi*, som er tilgjengelig på UNESCO Verdensarvsenters webside. Miljøkonsekvensutredningsrapporten bør presentere klare konklusjoner for disse tre emner samt for Fremragende Universell Verdi generelt. Potensielle sosiale spørsmål som vil kunne påvirke områdets Fremragende Universelle Verdi bør også utredes nøye.

Vennligst se **CBD Voluntary Guidelines on Biodiversity-Inclusive Environmental Impact Assessment**¹⁸ og/eller **Ramsar Impact Assessment Handbook**¹⁹ for detaljert veiledning om utredning av direkte, indirekte og kumulative effekter.

Når man utreder effekter på Fremragende Universell Verdi er det viktig å merke seg at verdensarvområder, i likhet med andre verneområder, er en helhetlig del av det omgivende landskapet som ikke kan vurderes uavhengig av bredere økosystemprosesser.

11. Det kan være behov for å innhente mer data for å utrede sannsynlige påvirkninger på Fremragende Universell Verdi

I mange tilfeller vil det sannsynligvis være en betydelig overlapp mellom de bredere miljøspørsmål som vurderes i Miljøkonsekvensutredningen og Verdensarvsområdet Fremragende Universelle Verdi, noe som bør redusere behovet for ytterligere datainnsamling. Men det kan noen ganger være nødvendig å samle mer data for tilstrekkelig å utrede et foreslått prosjekts sannsynlige påvirkninger på Fremragende Universell Verdi. Ekspertene med kunnskap på Verdensarv, vernede områder og biologisk mangfold kan gi verdifull hjelp med identifisering av spørsmål som vil trenge å bli utredet, samt behov for tilleggsdata.

Finn alternativer – Hva er de mest bærekraftige alternativene i forhold til den Fremragende Universelle Verdien og kan de gjennomføres (inkludert 0-alternativet)?

12. Alternative løsninger på det foreslåtte utviklingsprosjektet bør identifiseres og utredes, inkludert 0-alternativet og de mest bærekraftige alternativene i forhold til den Fremragende Universelle Verdien

Miljøkonsekvensutredningen bør klart identifisere og utrede alternativer til det foreslåtte utviklingsprosjektet, inkludert 0-alternativet og de minst skadelige alternativer i forhold til den Fremragende Universelle Verdien. Identifisering, utredning og videreformidling av alternative forslag til utviklingsprosjekter er blant de viktigste trinn i Miljøkonsekvensutredningsprosessen. Beslutningstakere bør bli gjort tydelig oppmerksom på disse forslagene, og de som er minst skadelige i forhold til den Fremragende Universelle Verdien bør fremheves, inkludert, der det passer, 'ingen prosjekt' alternativet.

Det kan meget ofte finnes økonomisk gjennomførbare og mulige alternativer til en foreslått utvikling som kan være miljøskadelig for naturverdensarvområdets Fremragende Universelle Verdi. En detaljert vurdering og utredning av alternativer ved hjelp av eksperter med kunnskap om Verdensarv, vernede områder og biologisk mangfold, kan på et tidlig stadium muliggjøre slike økonomisk gjennomførbare alternativer.

¹⁷ Kontakter for det UNESCO Verdensarvsenteret kan finnes her <http://whc.unesco.org/en/whoswho>

¹⁸ Se <http://www.cbd.int/doc/publications/imp-bio-eia-and-sea.pdf>, CBD Voluntary Guidelines on biodiversity-inclusive environmental impact assessment

¹⁹ Se <http://www.ramsar.org/pdf/lib/hbk4-16.pdf>, Ramsar Handbook 16: Impact Assessment

Avbøtende tiltak – Hva slags eventuelle avbøtende tiltak kan iverksettes, hvem kan gjennomføre dem og innenfor hvilken tidsramme, og hvilke ressurser er sikret til gjennomføringen?

13. Avbøtende tiltak bør iverksettes i prioritert rekkefølge – primært for helt å unngå en potensiell negativ påvirkning, sekundært for å i størst mulig grad å redusere uunngåelige restpåvirkninger.

Miljøkonsekvensutredningen bør skissere hvordan eventuelle mindre, negative restvirkninger på den Fremragende Universelle Verdien, som ikke kan unngås ved å endre på prosjektets utforming, eller ved hjelp av 0-alternativet, vil være avbøtt og overvåket gjennom en finansiert Miljøforvaltningsplan. Det må videre vise hvordan avbøtende tiltak kan gjennomføres, hvem som vil gjennomføre dem innenfor hvilken tidsramme, og hvilke ressurser som er sikret for gjennomføringene. Forbedringer i biologisk mangfold bør også inkorporeres i planen, programmet og prosjektutviklingen som en naturlig del, for å forbedre den Fremragende Universelle Verdien.

Miljøkonsekvensutredningsrapporten – Hvilken informasjon om virkning på Verdensarven bør beslutningstakere få, i hvilket format og når?

14. Miljøkonsekvensutredningen må inneholde et særskilt kapittel om virkninger verdensarvområdet kan utsettes for. Disse skal også gjengis i sammendraget.

Dette kapitlet bør:

- i. Presentere klare konklusjoner på de sannsynlige virkninger et foreslått utviklingsprosjekt på et områdes Fremragende Universelle Verdi vil ha både på miljømessige og sosiale forhold.
- ii. Basert på identifisering og evaluering av alle alternativer, anbefale et alternativt forslag som foretrekkes, f.eks. det minst skadelige og mest bærbare forslaget i forhold til Fremragende Universell Verdi eller 0-alternativet, alt etter hva som er best egnet;
- iii. Skissere hvordan eventuelle mindre negative restpåvirkninger et utviklingsprosjekt har på områdets Fremragende Universelle Verdi som ikke kan unngås, blir avbøtt og overvåket gjennom et finansiert Miljøforvaltningsplan; og
- iv. Klart dokumentere hvordan meninger hos interessenter ble tatt hensyn til i utredningen.

Merk at et sammendrag av dette kapitlet må inngå i utredningens sammendrag.

15. Utkast til Miljøkonsekvensutredningsrapporter bør sendes UNESCO World Heritage Centre så tidlig som mulig

Utkast til Miljøkonsekvensutredningsrapporter bør så tidlig som mulig sendes UNESCO Verdensarvsenter som videresender til IUCN for gjennomgang. Dersom et utkast til en Miljøkonsekvensutredningsrapport ikke inneholder et eget kapittel om virkning på verdensarvens Fremragende Universell Verdi, vil IUCN anbefale at utredningen betraktes som ufullstendig og returneres for oppretting i tråd med veiledningen gitt i punkt 14 ovenfor. Dette før den på nytt sendes til UNESCO Verdensarvsenter og videre til gjennomgang av IUCN.

Offentlig konsultasjon (høring) – Hvilke interessenter bør rådspørres og hvordan?

16. Grundig offentlig konsultasjon er et sentralt krav

Utredningen bør offentligjøres så snart som mulig og bli gjenstand for grundig offentlig debatt i passende fora, blant annet på offentlige møter, online, på lokalspråket – alt etter hva som er hensiktsmessig. Dette bør gjelde prosessen hvor omfanget av utredningen bestemmes, høring av utkastet til Miljøkonsekvensutredningsrapport og også overvåkingsrapporter. Miljøkonsekvensutredningsrapporten bør klart dokumentere hvordan innspill fra interessenter ble tatt hensyn til i utredningen.

Miljøforvaltningsplan - Hvilken type plan bør gjennomføres for å forvalte og overvåke eventuelle restvirkninger på den Fremragende Universelle Verdien, av hvem, med hvilken finansiering og når?

17. Miljøforvaltningsplanen må forholde seg til den Fremragende Universelle Verdien

En Miljøforvaltningsplan bør inngå i Miljøkonsekvensutredningsrapporten. Denne bør omtale i detalj hvordan drift, overvåking og restaurering må forholde seg til Verdensarvområdets Fremragende Universell Verdi gjennom hele

forslagets virkningsperiode (levetid). Planen bør sikre at tiltakene som er påkrevd for å utrede og overvåke negative resteffekter er på plass og at hjelpetiltak settes inn dersom virkninger er verre enn forutsatt.

18. Gjennomføringen av denne planen bør undergå uavhengig gransking med jevne mellomrom

Tiltakshaver bør i utgangspunktet sette av midler for med jevne mellomrom å dekke kostnadene til uavhengig tredjepartsgransking av gjennomføringen av Miljøforvaltningsplanen. Dette budsjettet bør spesifiseres i Miljøforvaltningsplanen og verifiseres av revisjon. Miljøforvaltningsplanen og eventuelle overvåkningsrapporter bør publiseres og være offentlig tilgjengelig.